

ПСИХОАНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД РАННЬОЇ ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ В СІМ'Ї†

 **Жанна Вірна**

доктор психологічних наук, професор
кафедри педагогічної та вікової психології
Волинського національного університету імені Лесі Українки, Луцьк, Україна

E-mail: Virna.Zhanna@vnu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0001-8134-2691>

У роботі представлено теоретичне обґрунтування психоаналітичної детермінації ранньої професіоналізації особистості в сім'ї. Теоретичний огляд вміщує аналіз базових психоаналітичних теорій і концепцій, які дотичні до проблеми ранньої професіоналізації особистості. Специфіка психоаналітичної позиції у розгляді професіоналізації з раннього дитинства нерозривно пов'язана із сімейними взаємовідносинами. Метою презентованого матеріалу є теоретичний огляд і систематизація основних психоаналітичних позицій вивчення ранньої професіоналізації особистості в сім'ї. На основі теоретичної систематизації та узагальнення основних психоаналітичних постулатів, розглянуто: підхід впливу неусвідомлених потягів дитини на вибір професії в теорії З. Фрейда; вивчення оператропізмів і сублімації як основи формування професійного розвитку Т. Мозера; концепцію впливу органічних процесів на розвиток індивіда Е. Бордіна; теорію щодо відповідності ставлення до потреб та орієнтації до інтересів і домінуючих мотивів Е. Роу; концепцію впливу життєвих сценаріїв та стратегій раннього дитинства на доросле життя особистості Е. Берна, А. Браха, Й. Стюарта і В. Джойнс; аналітичну теорію особистості А. Адлера в концептах переживання власної неперевірності, соціального інтересу і прагнення до влади в майбутній професійній сфері; доробки визначення базової довіри–недовіри Е. Еріксона та базальної тривоги К. Хорні, які поширюються на зміст успішної професіоналізації; підхід неусвідомленого прагнення до схвалення в еґо-психології Х. Кохута; базові позиції теорій прив'язаності Дж. Боулбі, перехідного простору Д. Віннікота, сепарації–індивідуалізації М. Малер, аналітичної депресії Р. Шпіца, превербальної свідомості Д. Штерна. На основі аналізу і теоретичного узагальнення проблеми, констатовано, що неусвідомлені дитячі імпульси і способи захисту від них в умовах сімейного виховання складають основу особистісних розладів, симптоматика яких пояснює суб'єктивні страждання, сумніви та невпевненість у дорослому професійному житті.

Ключові слова: психоаналіз, неусвідомлений потяг, задоволення / фрустрація первинних потреб, внутрішній конфлікт, життєвий сценарій, соціальний інтерес, рання професіоналізація, сімейні взаємини, раннє дитинство.

Постановка проблеми. Людське життя сповнене життєвими виборами, де саме професійному вибору відводиться одне з головних місць. Не дивлячись на усю палітру усвідомленого акту вибору професії, який збігається із базовими психологічними новоутвореннями юнацького віку, усе ж таки, на фоні переживання різноманітних особистісних протиріч у правильності такого вибору уже дорослими людьми, постає питання глибшої конкретизації неусвідомлених аспектів цього

процесу з раннього дитинства в умовах сімейного впливу.

Аналіз останніх публікацій. Теза про внутрішню єдність і стабільність особистості тривалий час була однією з основних в теорії особистості. Вважалося, що поряд зі спадково заданими тенденціями, досвід перших років життя закріплюється у вигляді жорстких особистісних властивостей, які в подальшому практично не піддаються зміненням. І, у підтвердження цьому положенню можна навести

† **How to cite:** Virna, Zh. (2021). Psychoanalytical Review of Early Professionalization of a Personality in a Family, *Psychological Counseling and Psychotherapy*, 16, 12-19. (in Ukrainian). <https://doi.org/10.26565/2410-1249-2021-16-02>

напрацювання персоністів А. Адлера, Є. Берна, Е. Еріксона, З. Фрейда, К. Хорні тощо.

Слід враховувати, що у професійній діяльності змінення особистості відбуваються особливо інтенсивно, оскільки вони концентрують в собі основну активність суб'єкта, яка відповідає не тільки за вибір конкретної професії, а й часто вибір усього життя. На думку більшості спеціалістів, вивчення формування особистості професіонала необхідно розпочинати задовго до вступу у власне професійну діяльність, ще з ранніх років. Ще Ш. Бюлер, яка на початку своєї наукової кар'єри вивчала вікові особливості інтелектуального розвитку людини, пізніше проводить серію досліджень із вивченням автобіографій людей різноманітних професій, і, з часом дійшла до виконання грандіозного задуму – вивчення розвитку людини протягом усього життя, де відразу окреслює три аспекти вивчення життєвого циклу людини – біологобіографічний, де періоду раннього дитинства надає статусу базису особистості (Buhler, 1974).

Досить насиченим матеріалом відрізняються психоаналітичні школи сімейної терапії, у яких деталізовано спільну участь батьків і дітей у невротичних конфліктах, а саме через: вивчення часткового збігу та взаємозалежності фантазій та мисленевих уявлень (Sander, 1989); конкретизацію «взаємної проєктивної ідентифікації» (Zinner, 1976); уточнення змісту «невротичної комплементарності» (Ackerman, 1966), «подружнього зговору» (Dicks, 1967) та «свідомих та неусвідомлюваних контрактів» (Sager, 1981). Спільною ознакою цих концепцій сімейних відносин, є положення, що придушення універсальних дитячих переживань і конфліктів призводить до повторення їх в комунікації в дорослому професійному житті у вигляді комплементарно неусвідомлюваних конфліктів.

Також слід відзначити велику роль сімейного виховання, під впливом якого складається вихідна система ставлень до світу професій і до себе як майбутнього суб'єкта діяльності. Крім того, великого значення набувають інтереси і плани батьків, які можуть негативно вплинути на майбутнє професійне життя, а саме, йдеться про

жорстке статеве обмеження (у випадку попереднього настрою на дитину певної статі і при появі дитини протилежної статі, спостерігається або виховання за типом протилежної статі, з жорстким нав'язуванням відповідних інтересів і професій, або зниження інтересу до виховання та ігнорування наявних здібностей); *прагнення продовжити в дитині власну лінію розвитку* (нав'язати професійне спрямування, подібне до батьківського, часто протилежне справжнім здібностям і нахилам); *прагнення до компенсації* (дитина зобов'язана досягти того, що не вдалося батькам, часто це досить віддалені від відповідного середовища сфери діяльності, до яких підготувати дитину немає внутрішніх можливостей); *реалізація сценарію «батьки вундеркінда»* (дитину орієнтують на дуже високі досягнення в обстановці підвищеної відповідальності і перевтоми); *прагнення до збереження батьківського пріоритету будь-якою ціною* (розвиток дитини гальмується для того, щоб вона не перевищила рівня батьків, у тому числі й у професійному плані) (Psichologicheskoe, 1991).

З огляду на аналіз останніх напрацювань, то проглядається дефіцит психоаналітичних інтерпретацій ранньої професіоналізації особистості.

Тому, **метою** презентованого матеріалу є теоретичний огляд і систематизація основних психоаналітичних позицій вивчення ранньої професіоналізації особистості в сім'ї.

Виклад основного матеріалу. Одним із напрямків вивчення професійного розвитку людини є психоаналітичний, який своє визнання отримав завдяки дослідженням З. Фрейда (Kondakov, 1989), а з часом й у інших психоаналітичних теоріях особистості, де вибір професії або сфери праці визначається підсвідомою структурою потреб у ранньому віці.

Зокрема З. Фрейд вважав, що задоволеність, яку людина отримує від відкушування, прожовування і заковтування у вигляді специфічної енергії трансформується у доросле життя у вигляді бажання використовувати інструменти, які обрізують або перепилують чи

свердлять. Тобто ці види діяльності перешли від зубів до пальців, потім від ножа до пилки і свердла, і, нарешті до непристойних слів та ідей. З. Фройд розглядав професійну діяльність як форму задоволення ранніх дитячих інстинктивних потреб завдяки «каналізації» в ту чи іншу професійну область лібідозної енергії і вибір професії слід розуміти як процес сублімації (Freud, 1991). До того ж вивчаючи захисні механізми Его, З. Фройд вважав, що сильні неусвідомлювані агресивні спонукання можуть переадресовуватися чи то сублімуватися в соціально прийнятному напрямку, як-от якщо з часом мастурбація викликає у юнака все зростаючу тривогу, то він може сублімувати свої імпульси в соціально схвалювану діяльність (футбол, хокей тощо), а жінка з вираженими садистичними нахилами може стати хірургом або першокласною романісткою, демонструючи свою перевагу над іншими (Hell, 2002).

Розгорнуте обґрунтування цього напрямку з опорою на поняття оперотропізму і сублімації належить Т. Мозеру, який виокремив чотири форми оперотропізмів, кожна з яких може бути основою для формування певного типу професійного розвитку: 1) захисний оперотропізм – вибір професії розглядається як спроба знайти в професійному житті вирішення специфічних конфліктів; 2) клапанний оперотропізм – регресія поведінки до більш примитивних форм, близьких до первинної потреби, що приводить до десоціалізації; 3) оперотропізм як власне сублімація – ця потреба знаходиться під контролем Я, і, навіть при недостатності захисних механізмів, досягається висока адаптивність, відбувається зв'язування енергії потреби з об'єктом та переорієнтування фрустраційної агресії на пошуки і реконструкцію об'єкта професійної діяльності; 4) інтегральний оперотропізм – форма, яка об'єднує перші три і відображає всю різноманітність рівнів вирішення специфічної тематики конфлікту для даної людини (Janus, 2015).

Ще в одній психоаналітичній теорії Е. Бордіна постулюється, що на зміст людського розвитку

детермінуючий вплив з самого раннього дитинства надають органічні процеси (харчування, володіння тілом тощо). Основна структура потреб закладається в перші шість років, хоча вона проходить низку модифікацій. Автор виділяє такі елементи структури потреб: вирощування або доглядання, оральна агресія, маніпуляція, сприйняття, анальна і генітальна потреби, дослідження, фіксація на течії води, ексгібіція, ритмічні рухи (Bordin, 1974).

В теорії Е. Роу, де професійний вибір розуміється як пряме або непряме задоволення потреб, зміст яких зумовлений, насамперед, ранньою атмосферою батьківського дому, які через задоволення або фрустрацію первинних потреб формують індивідуальну потребу структуру, і, зокрема професійні орієнтації і спеціальні здібності. Е. Роу вводить положення про те, що потреби, які недостатньо задовольняються на ранніх стадіях розвитку індивіда, приводять до появи у подальшому домінуючих мотивів, що проявляються в способі життя і професійній поведінці. Суттєвим є не сама потреба, а ставлення до неї. Зразки відносин (захисні, вимогливі, ворожі тощо) задаються типами взаємодії батьків з дитиною. При цьому кожній орієнтації інтересів відповідає група професій (Roe, 1956).

У більшості випадків результатом реалізації таких сценаріїв є штучне обмеження кола майбутніх професійних занять, емоційна напруженість, конфлікти, зниження самооцінки, а в професійному аспекті – неадекватний вибір професійного шляху, низька ефективність діяльності. З ранніх літ батьки можуть сприяти формуванню професійних інтересів і прогностичних професійних домагань. Від батьків багато в чому залежить й створення умов попереднього формування майбутнього професіонала – підбір відповідних спортивних занять, гуртків, літератури тощо. Це може оптимізувати або загальмувати майбутнє формування особистості в реальній професійній діяльності.

Розглядаючи проблеми побудови людської долі, Е. Берн як прибічник психоаналізу

виокремив життєві сценарії і життєві стратегії (Bern, 1992). При цьому життєві сценарії – це програми поступового розвитку, що виробляються в ранньому дитинстві під впливом батьків і визначають поведінку індивіда у важливих аспектах його життя; сценарії охоплюють усе життя людини в подробицях, а стратегії розглядаються як загальні уявлення про людське життя. Е. Берн виділив такі основні типи сценаріїв: «ніколи не роблю», «раніше ніколи не робив», «не буду робити (зроблю потім)», «знову і знову зроблю», «буду робити до того часу, поки неможливо буде робити». На основі виділення цих сценаріїв ним були визначені такі три типи людей – переможці, переможені та невдахи, поведінка яких пов'язана з «іграми». Автор теорії людських ігор відзначав, що сценарії можливі тому, що більшість людей не розуміють, що роблять, при цьому розуміти – це «вийти з-під влади сценаріїв», навчитися будувати перспективи свого професійного і особистісного розвитку («не бути іграшкою в руках долі») (Bern, 1992).

Однак психоаналітична позиція Е. Берна не вичерпує проблеми вивчення життєвого сценарію. Так згідно концепції А. Браха, життєвий сценарій є регламентованим описом послідовності дій людини, у якому легко виокремити мотиви, очікування та почуття героя. Коло екзистенційних потреб людини, що реалізується в її цілях, формують індивідуальні варіанти побудови цілісного уявлення про своє життя і долю. Таким чином, людина робить життєві висновки і формує особливі семантичні конструкти – «моє життя» та «моя доля» (Bruhn, 1985). Й. Стюарт та В. Джойнс відзначають такі характерні особливості життєвих сценаріїв: початок формування сценарію припадає на момент народження дитини у світ; у чотири роки дитина вирішує, яким приблизно буде сюжет сценарію; у семирічному віці формування сценарію фактично завершується; із семи до дванадцяти у сценарій додаються певні деталі; у підлітковому віці сценарій переглядається людиною, і цей перегляд полягає у наданні сценарію більш реалістичних рис (Styuart, 1987).

Варто згадати аналітичну теорію особистості А. Адлера, згідно якої люди прагнуть компенсувати почуття власної неповноцінності, закладене у дитинстві, а саме, вони протягом життя, переживаючи неповноцінність, постійно борються за неперевершеність (Adler, 2007). Науковець переконує, що протягом життя людина формує свій унікальний стиль життя, в межах якого демонструє досягнення фіктивних цілей неперевершеності, що проявляється в установках і поведінці, орієнтованих на вирішення таких життєвих задач як робота, дружба і любов. Варіанти збігу соціального інтересу і рівня активності щодо вказаних трьох життєвих задач, дали змогу виокремити чотири стилі життя (управляючий, отримуючий, уникаючий і соціально-корисний). При цьому, саме соціально-корисному стилеві належить характеристика зрілості та психологічного здоров'я особистості, зародки яких закладені матір'ю через заохочення формування зрілого соціального інтересу, а отже в подальшому, саме це й сприяє успішній професійній реалізації в дорослому житті.

Продовжуючи розгляд проблеми індивідуальної взаємодії дитини з батьками, варто згадати доробки Е. Еріксона, який увів поняття «базова довіра – недовіра до світу» (Erikson, 2000). На його думку, в перший рік життя у дитини розвивається параметр соціальної взаємодії, позитивним полюсом якого є довіра, а негативним – недовіра. Ступінь почуття довіри у дитині до оточуючого світу, до інших людей та самої себе, що є необхідним для нормального розвитку особистості дитини, насамперед залежить від міри турботи про неї. Якщо її недостатньо, то у дитини виробляється недовіра, підозрілість до світу та людей. Основним переживанням таких дітей стає «ворожість світу в ставленні до неї». Ці негативні наслідки позбавлення батьківського піклування (материнської любові) Е. Еріксон називає «базовою недовірою до світу» дитини, яка у дорослому житті блокує позитивні психосоціальні якості, до яких й належать професійні уподобання і досягнення (Hell, 2002).

К. Хорні, описуючи феномен «базальної тривоги», розглядала відсутність уваги до дитини і турботи з боку батьків, як порушення відчуття безпеки дитини, яке з часом у дитини формує вороже ставлення до батьків. Це ставлення дитина змушена витісняти, оскільки вона залежна від батьків, але з часом саме ці пригнічені почуття обурення і ворожості формують відчуття безпорадності у ворожому для дитини світі, результатом чого є невроз, який поширюється на відносини з іншими людьми та рівень успішної професіоналізації (Hornі, 1993). На її думку, невротичні тенденції поведінки людина використовує з метою подолання небезпеки і безпорадності, але тільки невротики використовують їх ригідно, які оформлені у такі стратегії міжособистісної поведінки як «орієнтація від людей» (відокремлений тип) та «орієнтація проти людей» (ворожий тип) та «орієнтація до людей» (поступливий тип) (Hell, 2002).

В его-психології Х. Кохута знаходимо цікаве положення щодо прагнення людини протягом життя отримати схвалення. Науковець вважає, що якщо у дитинстві батьки дітей демонструють їм, як високо вони їх оцінюють, то діти засвоюють це та виростають сильними і впевненими в собі особистостями. А у випадку, якщо батьки слабо виражають своє захоплення і прийняття, то прагнення дитини добитися цього зростає, і, ставши дорослими такі діти усіма зусиллями добиваються уваги і визнання (Kohut, 1977). У цьому випадку професійна реалізація особистості є засобом демонстрації соціального статусу і престижу.

Огляд розглянутих персоніологічних теорій показує, що з психоаналітичної точки зору доля сімейного виховання визначається саме раннім розвитком дитини, а також членів її сім'ї. Тобто, якщо батьки є зрілими і здоровими дорослими, то і розвиток дитини буде позбавлений «руйнівних зв'язків», а отже гармонійним. На користь сказаного можна навести напрацювання Дж. Боулбі, Д. Віннікота, М. Малер, Р. Шпіца, Д. Штерна та ін.

Так, згідно теорії прив'язаності Дж. Боулбі, почуття безпеки досягається засобом

встановлення надійної прив'язаності між батьками і дітьми (Boulbi, 2006). Діти, у яких зв'язок із матір'ю був ненадійний або втрачений, виростають невпевненими в собі, агресивними, нездатними до глибоких стосунків із оточуючими. Підкреслюючи негативність ефекту ранньої та тривалої розлуки з матір'ю у розвитку дитини, Дж. Боулбі вводить поняття синдром «афективної тупості», сутністю якого є активне неприйняття дитиною самої себе, самозаперечення, нездатність до дружби й любові, відсутність відчуття спільності з іншими людьми, нехтування собою та іншими. Найчастіше все це знаходить свій вираз та розрядку в агресії, що проявляється або на зовнішньому рівні (задирикуватість, брутальність, гнів, обурення тощо), або на внутрішньому (озлобленість, недобррозичливість, готовність «дати здачу»).

Автори теорії об'єктних відносин Д. Віннікот і М. Малер, вперше описали негативний вплив ранніх порушень у стосунках із матір'ю на розвиток дитини. Об'єкт середовища включає в себе всі значущі елементи навколишнього середовища дитини, головним серед яких є мати або фігура, що її заміщає. Порушення стосунків у діаді мати-дитина є важливим фактором формування особистісних розладів, які характеризуються непостійністю у взаємодії з оточуючими, поганим емоційним контролем, імпульсивністю, схильністю до агресивних зривів. Тому Д. Віннікот вважає, що довготривала розлука з матір'ю в період раннього дитинства (до 4-х років) безпосередньо впливає на розвиток особистісного розладу у дитини (Vinnikott, 2007).

М. Малер звертає увагу на взаємне пристосування, взаємопогодження дитини й матері, процеси, спрямовані на з'єднання в одну систему двох особистостей: дитини й матері, котра опосередковує всі взаємини дитини із предметним і соціальним світом. Розуміючи розвиток індивіда як здатність до близькості з об'єктом і незалежність від нього (процес відділення – індивідуалізації), вчена виокремила етапи розвитку об'єктних відносин: аутизм,

симбіоз, стадія сепарації-індивідуалізації (Mahler, 1975).

Р. Шпіц виявив розлади психічного розвитку, причиною яких є порушення афективного взаємозв'язку між матір'ю та дитиною, які визначив як «госпіталізм» або аналітична депресія, тобто депресія, в основі якої лежить недолік емоційного зв'язку. Взаємозв'язок матері та немовляти вчений розглядає як складний невербальний процес, який впливає як на немовля, так й матір, та включає афективний діалог, котрий є більшим, ніж прихильність до матері дитини та її зв'язок із нею (Shpits, 2015).

Д. Штерн, вивчаючи розвиток у немовлят і маленьких дітей почуття «Я», зазначив, що у немовлят почуття «Я» спочатку є фізичним «Я», і вже після семи місяців немовлята починають розвивати інтерперсональні зв'язки, сповнені емпатії, прив'язаності, довіри і залежності, які будуть необхідні дитині протягом дорослого життя (Stern, 1985).

В контексті формування здорової і гармонійної дитини слід брати до уваги батьківські делінеації – дії та твердження, які батьки повідомляють дітям про свої уявлення (Zinner, 1972). Патогенні делінеації переважно засновані на захисних потребах батьків, ніж на реальному сприйнятті ними своїх дітей; окрім того батьки мають сильну мотивацію підтримувати ці захисні делінеації всупереч тому, що роблять їх діти. Тому часто буває так, що батьки продовжують наполегливо вважати своїх дітей поганими, безпорадними і хворими – або блискучими, нормальними, безстрашними – незалежно від того, що відбувається в дійсності. Таким чином, дитина стає мішенню чи то беззахисною жертвою для проєкції емоцій батьків. З цього приводу як найповніше висловився О. Кернберг: «Насправді головним джерелом емоційної глибини і благополуччя є збагачення власного життя шляхом вибіркового, часткового ідентифікацій з людьми, яких ми любимо і якими захоплюємося в реальності без необхідності інтеріоризувати увесь їх досвід» (Kernberg, 1966).

Представлені психоаналітичні нотатки дають змогу виснувати про те, що їх загальною

практичною суттю є прагнення визнати та пояснити неусвідомлювані імпульси і способи захисту від них з урахуванням сімейних взаємин, які приховують недоліки і страхи, що впливають на повноцінний зрілий розвиток дитини. У ході професіоналізації це знаходить відбиток як на характері сприйняття сукупності всіх суспільних відносин, так й на вибірковості специфіки появи або зникнення потреби у професійній самореалізації.

Найпоширенішим проявом таких порушень є особистісні розлади, які за клінічною симптоматикою знаходяться на межі неврозів і психозів. Зазвичай, люди з особистісними розладами, переживаючи хронічний психологічний дискомфорт та труднощі, не звертаються за психотерапевтичною допомогою, адже їхні симптомокомплекси більшою мірою представлені на рівні індивідуального побутового досвіду у формі надмірної тривожності, демонстративності, агресивності, нестабільності настрою через імпульсивність, застрягання на образі, негативних оцінках оточуючих, категоричності в баченні побічних ідей, гіперсенситивності до ставлення до себе, приступи злості без вагомих на те підстав тощо. Ці ж симптомокомплекси проявляються й у професійній сфері, і переважно у формі ігнорування себе, що є результатом нездатності до побудови цілісного Я на основі інтеграції позитивних та негативних відношень, які закладені з дитинства. Звідси й пояснення суб'єктивних страждань, сумнівів і невпевненості у сфері професійного життя.

Коли йдеться про самореалізацію фахівця з особистісними розладами, то його нереалізованість не причина, а є наслідком неусвідомлюваних дитячих конфліктних переживань, набутих в ході сімейного виховання. Тому часто вони відрізняються маніпулятивністю у побудові формальних і неформальних стосунків з оточуючими, схильністю до дихотомії, категоричністю суджень про співробітників, гіперсензитивністю до оцінки колегами їхньої праці. Будь-які, навіть уявні, ознаки ігнорування, а тим більше несхвалення сприймається ними з приступами злості та надмірної афектацією.

Такий особистісний профіль має психоаналітичне пояснення переживання внутрішніх конфліктів дитиною в умовах сімейного виховання, і, основні конструкти його виникнення добре вкладаються в теорії об'єктних відношень, теорії прив'язаності та персонологічних теоріях. Загальною ознакою проаналізованих теорій є положення про те, що психологічне благополуччя залежить від задоволення / фрустрації інстинктів, реалістичного контролю примітивних потягів та координації незалежних психічних структур. Ключом до ідеальної узгодженості цих процесів є досягнення і збереження психічної цілісності засобом встановлення адекватних об'єктних відносин в сім'ї.

Висновки і перспективи. Огляд психоаналітичних теорій ще раз показує, що професійне становлення неможливо штучно відірвати від сімейного оточення та життєвого шляху людини в цілому, а це вказує на необхідність розгляду професійного дозрівання як процесу, що триває все життя. Визначаючи перспективи дослідження, хотілося б зазначити, що психоаналітична проблематика професійного самовизначення людини набуває свою популярність, і тому її подальше вивчення розкриває широкий діапазон застосування у сімейній психотерапії.

Список літератури:

- Ackerman, N.W. (1966). *Treating the troubled family*. N.Y. : Basic Books.
- Adler, A. (2007). *Практика и теория индивидуальной психологии [Practice and theory of individual psychology]*. М. : Akademicheskii proekt. (in Russian).
- Bern, E. (1992). *Игры, в которые играют люди. Психология человеческих взаимоотношений. Люди, которые играют в игры. Психология человеческой судьбы [Games People Play. Psychology of human relationships. People who play games. The psychology of human destiny]*. М. : Prameb. (in Russian).
- Bordin, E.S. (1974). *Research strategies in psychotherapy*. N.Y.
- Boulbi, Dzh. (2006). *Создание и разрушение эмоциональных связей [Making and breaking emotional bonds]*. М. : Akademicheskii Proekt. (in Russian).
- Bruhn, A. R. (1985). *Using early memories as a projective technique: The cognitive perceptual method*. *Journal of Personality Assessment*, Vol. 49, 587-597.
- Buhler, C. (1974). *Humanistic Psychology as a Personal Experience. Interpersonal Development*, Vol. 4, 197-214.
- Erikson, E. (2000). *Детство и общество [Childhood and society]*. Sankt-Peterburg : AO ITD «Letniy sad». (in Russian).
- Freyd Z. (1991). *О клиническом психоанализе [About clinical psychoanalysis]*. М. : Meditsina .
- Hell, L., Zigler, D. (2002). *Теории личности. Основные положения, исследования и применение [Personality theories. Fundamentals, Research and Application]*. Sankt-Peterburg : Piter. (in Russian).
- Horni, K. (1993). *Невротическая личность нашего времени [The neurotic personality of our time]*. М. : Progress. (in Russian).
- Janus, L. (2015). *Freud und die pränatale Dimension des seelischen Erlebens*. München : GRIN Verlag.
- Kernberg, O.F. (1966). *Structural derivatives of object relationship. International Journal of Psychoanalysis*. Vol. 47. 236-253.
- Kohut, H. (1977). *The restoration of the self*. N.Y. : International Universities Press.
- Kondakov, I.M., Suharev, A.V. (1989). *Методологические основания зарубежных теорий профессионального развития [Methodological foundations of foreign theories of professional development]*. *Psychology issues*. №5. 151-164. (in Russian).
- Mahler, M., Pine, F., Bergman, A. (1975). *The Psychological Birth of the Human Infant. Symbiosis and Individuation*. N.Y. : Basic Books.
- Psihologicheskoe obespechenie professionalnoy deyatel'nosti [Psychological support of professional activity]* (1991). Sankt-Peterburg : Izdatel'stvo Sankt-Peterburgskogo universiteta. (in Russian).
- Roe, A. (1956). *The psychology of occupations*. N.Y. : Willey ; <https://archive.org/details/in.ernet.dli.2015.139171/page/n361/mode/2up>
- Sager, C.J. (1981). *Couples therapy and marriage contracts. Hand-book of family therapy*. N.Y. : Brunner/Mazel.
- Sander, F.M. (1989). *Marital conflict and psychoanalytic therapy in the middle years. The middle years: New psychoanalytic perspectives*. New Haven : Yale University Press.
- Shpits, R.A. (2015). *Психоанализ раннего детского возраста [Early childhood psychoanalysis]*. М. : «Kanon » ROOI «Reabilitatsiya». (in Russian).
- Stern, D.N. (1985). *The interpersonal world of the infant*. N.Y. : Basic books.
- Styuart, Y., Dzhoyns, V. (1987). *Жизненный сценарий [Life scenario]*: (in Russian) ; https://www.phantastike.com/psychoanaliz/zhiznennii_stc_enarii/html/
- Vinnikott, D.V. (2007). *Маленькие дети и их матери [Small children and their mothers]*. М. : Klass. (in Russian).
- Zinner, J. (1976). *The implications of projective identification for marital interaction. Contemporary marriage: structure, dynamics and therapy*. Boston : Little, Brown&Co.
- Zinner, J., Shapiro R. (1972). *Projective identification as a mode of perception and behavior in families of adolescents. International Journal of Psychoanalysis*. Vol. 53. 523-530.

PSYCHOANALYTICAL REVIEW OF EARLY PROFESSIONALIZATION OF A PERSONALITY IN A FAMILY**Zhanna Virna***Doctor of psychological sciences, professor**Department of Pedagogical and Age Psychology**Lesya Ukrainka Volyn National University, Lutsk, Ukraine*

The paper represents the theoretical grounding of psychoanalytic determination of early professionalization of a personality in a family. The theoretical review includes the analysis of basic psychoanalytic theories and concepts that relate to the issue of early professionalization of a personality. The specificity of psychoanalytic position in the consideration of professionalization beginning from the early childhood is inseparably connected with the family relationships. *The aim* of the presented material is theoretical review and systematization of the main psychoanalytic positions of the study of early professionalization of a personality in a family. Based on theoretical systematization and generalization of the main psychoanalytic postulates, the following has been surveyed: the approach of the effect of a child's unconscious desires on the choice of profession in Z. Freud's theory; the study of operatropisms and sublimation as the basis for the formation of professional development by T. Moser; the concept of the influence of organic processes on the development of individual by E. Bordin; A. Roe's theory of appropriateness of the attitude to the needs and orientation to the interests and dominant motives; the concept of the impact of life scenarios and strategies of the early childhood on the adult life by E. Berne, A. Bruhn, I. Stewart and V. Joines; A. Adler's analytical theory of personality in the concepts of experiencing one's superiority; social interest and aspiration to power in the future professional sphere; works concerning the definition of basic trust-distrust by E. Erickson and basic anxiety by K. Horney, which extend to the content of successful professionalization; the approach of unconscious desire for approval in the ego-psychology of H. Kohut; the basic positions of attachment theory of J. Bowlby; D. Winnicott's transitional space, M. Mahler's separation-individuation; R. Spitz's anaclitic depression; preverbal consciousness of D. Stern. Based on the analysis and theoretical generalization of the problem, it is stated that unconscious children's impulses and ways to protect against them in a family upbringing compose the basis of personality disorders, the symptoms of which explain subjective sufferings, doubt and uncertainty in adult professional life.

Keywords: *psychoanalysis, unconscious desire, satisfaction / frustration of primary needs, internal conflict, life scenario, social interest, early professionalization, family relationships, early childhood.*

The article was received by the editors 13.9.2021

The article is recommended for printing 20.10.2021
